

**ТВОРИ ЛЕСИ УКРАЇНКИ  
У СВІТЛІ РАМПИ СУЧАСНОГО ТЕАТРУ**  
**DZIEŁA ŁESI UKRAINKI  
W ŚWIATŁACH RAMPY TEATRU WSPÓŁCZESNEGO**  
**WORKS OF LESYA UKRAINKA  
IN THE STAGE LIGHTS OF CONTEMPORARY THEATRE**

**Lubomir Puszak**

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin – Polska,  
infolubek@gmail.com

**Abstract:** The paper continues an earlier work on the stage production of dramatic works by Lesya Ukrainka in Ukrainian theatres. It presents the overview of stage productions put on in the years of 2012 to 2016, as well as productions, which had been staged earlier but are still performed on the stage. The study is based on the overview and the analysis of publications in Ukrainian theatre periodicals available online, as well as on the data presented on the websites of Ukrainian theatres. The analysis of the material leads to the conclusion that Lesya Ukrainka's dramatic works included in the current list of productions of Ukrainian theatres (drama, opera and ballet, experimental, puppet, and amateur ones) hold the attention of theatre directors, who take both modern and traditional approaches to staging her plays. Productions of the fairy drama *Forest Song* are the most frequent to be put on stage.

**Ключові слова:** драматична поема, „драма для читання”, проблема сценічності, театри України, режисер, постановка, репертуар, Леся Українка.

**Słowa kluczowe:** poemat dramatyczny, „dramat do czytania”, problem sceniczności, teatry Ukrainy, reżyser, inscenizacja, repertuar, Łesia Ukrainka.

**Keywords:** dramatic poem, drama for reading, the problem of performability, theatres in Ukraine, director, stage direction, list of productions, Lesya Ukrainka.

Ювілейна дата – 145 річниця від дня народження Лесі Українки, класика української літератури, поетеси і драматурга – це добра нагода для продовження наших досліджень з проблеми (не)постановки драматичних творів письменниці на сцені сучасних українських театрів<sup>1</sup>. Слід пригадати, що джерелом проблеми надто слаб-

---

<sup>1</sup> У 2011 році ми ставили перед собою завдання знайти відповідь на два питання: чому драматичні твори Лесі Українки, які вважаються найвищим досягненням таланту письменниці, не були об'єктом ширшого зацікавлення українських режисерів ані за її життя, ані після смерті, а також наскільки змінилася така ситуація протягом 20 років незалежності України. Тоді ми прийшли до висновку, що

кої зацікавленості українських режисерів драматичними творами Лесі Українки вважається нерозуміння творчості письменниці не тільки її сучасниками, але й теперішнім поколінням<sup>2</sup>.

У листі до матері письменниці писала, що її драми „належать саме до речей «хвалимих, але не читомих» (Русова, наприклад, не читала нічого, рецензуючи)»<sup>3</sup>. Про ситуацію в театрі довкола *Блакитної троянди* Леся Українка емоційно і з гіркотою писала матері:

А за драму, то справді досадно, що вся ота заметня з репетиціями, збиранням акторів і т.і. була даремна [...]. Ні, видно, судилося мені бути „безкорисною“ письменницею. [...] Ліля правду казала: „Публіці бракує таких драм, як „Троянда“, але таким драмам бракує акторів“, – от і cercle vicieux! Ну, врешті, і я скажу, як п. Калмикова, „нехай вони скажуться“ – і драми, і актори!<sup>4</sup>

Провідний дослідник творчості Лесі Українки Лукаш Скупейко, проаналізувавши свідчення, листування Лесі Українки, відгуки класиків українського літературознавства Дмитра Донцова, Бориса Якубського і Михайла Драй-Хмари, дійшов до таких висновків: „1) Леся Українка залишилася незрозумілою для своїх сучасників; 2) популярність (у вузькому значенні слова – як розуміння) Лесі Українки настане тоді, коли суспільність «доросте» до рівня її ідеалів, щоби збагнути й належно витлумачити їх”<sup>5</sup>.

Учений намагається відповісти на питання, чи стала Леся Українка зрозумілішою нинішньому поколінню, чи знайдено „якийсь методологічний інструментарій, що дав би змогу глибше й повніше збагнути її творчість”<sup>6</sup>. Відповідь, на жаль, негативна. На думку Скупейка, „донині не знайдено відправної точки, основної ланки,

---

драматургія Лесі Українки є в полі зацікавлення українських режисерів, по-новому прочитується ними, проте й надалі вона переважно обмежується найбільш відомими творами письменниці, такими як *Лісова пісня*, *Камінний господар*. Див.: Л. Пущак, *Драматургія Лесі Українки на сцені українських театрів за 20 років незалежності держави (за матеріалами театральної преси)*, „Roczniki Humanistyczne” 2012, t. LX, z. 7: *Słowianoznawstwo*, s. 129–147.

<sup>2</sup> Див. про цю проблему в: С. Чорній, *Український театр і драматургія*, Мюнхен–Нью-Йорк: Український Вільний Університет 1980; Я. Поліщук, *Драма взаємин письменника і читача (стереотипи рецензії та естетика Лесі Українки)*, „Українська мова та література. Додаток” 1999, № 15–16.

<sup>3</sup> Леся Українка, *Зібрання творів у 12 томах*, т. 12: *Листи (1903–1913)*, Київ 1979, с. 378.

<sup>4</sup> Леся Українка, *Зібрання творів у 12 томах*, т. 11: *Листи (1898–1902)*, Київ 1978, с. 38.

<sup>5</sup> Л. Скупейко, *Апологія особистості (статті про Лесю Українку)*, Київ 2015, с. 15.

<sup>6</sup> Там же, с. 19–20.

яка зв'язує всю спадщину письменниці воедино"<sup>7</sup>. Дослідник вважає, що такою ланкою є проблема людини, концепція особистості, тема, якою зовсім не займалися науковці.

Саме людина в її ставленні до історії, до суспільства, до божества, до нації, до культури, до природи, до традиції, зрештою, одна до одної виступає тим сегментом, який об'єднує всі елементи, образи, аспекти, поняття в єдину художню систему<sup>8</sup>,

— наголошує вчений. Таким чином, якщо розглядати персонажів Лесі Українки, що належать до різних епох чи культур, як, наприклад, Тірца, Міріам, неофіт-раб, Кассандра, Руфін і Прісцилла, Мавка й Лукаш, Річард, Оксана, то можна зауважити, що

вони, умовно кажучи, однакові, тобто виписані одним і тим же автором, підпорядковані одному й тому ж ідеалу. І лише з'ясувавши сутність цього ідеалу людини, зрозуміємо, про що йдеться<sup>9</sup>,

— підсумовує Скупейко.

Недостатня розробленість сучасного методологічного інструментарію й синтетичного підходу в дослідженні літературної спадщини Лесі Українки не може не позначатися також, як вважаємо, і на інтерпретаційно-постановочному рівні драматичних творів письменниці, до яких удаються українські режисери й актори.

Ще однією проблемою, чому драматичні твори Лесі Українки вважаються „драмами для читання“, є проблема сценічності<sup>10</sup>. Дослідники творчості письменниці називають ці твори „драмами ідей“<sup>11</sup>.

Метою даної статті є представити ситуацію зі сценічним втіленням або поверненням до діючого репертуару театрів творів Лесі

<sup>7</sup> Там же, с. 20–21.

<sup>8</sup> Там же.

<sup>9</sup> Там же, с. 21.

<sup>10</sup> Див. статтю: Ю. Полякова, *Поетичний театр Лесі Українки: проблема сценічності*, „Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Філологія“ 2013, № 1080, вип. 69, с. 140–144. В анотації до статті зазначається, що авторка аналізує епістолярну спадщину Лесі Українки і виявляє проблеми відносин поетеси з сучасним їй театром. Юліана Полякова

зіставляє різні значення терміну „сценічність“ з точки зору літературознавства та театрознавства і робить спробу виявити ті ознаки несценічності, що стають на заваді втілення драматичних поем Лесі Українки на кону українських театрів: перевага ліричного елемента над драматичним, сконцентрованість тексту, амбівалентність закладених у ньому думок. Ці особливості драматургії Лесі Українки йдуть всупереч психології акторської творчості та глядацького сприйняття й тим перетворюють її драматичні поеми на „драми для читання“.

<sup>11</sup> Див.: А. Бичко, *Леся Українка: світоглядно-філософський погляд*, Київ 2000, с. 97–124.

України за останні 5 років (з 2012 по 2016). Наше дослідження ґрунтується на огляді й аналізі публікацій у театральній періодиці України, яка доступна в інтернеті<sup>12</sup>, а також на матеріалах, розміщених на доступних в інтернеті сайтах театрів України. Таким чином, дана стаття не може претендувати на вичерпність теми, вона може слугувати своєрідним показником-барометром заангажування українських режисерів у постановку драматичних творів Лесі України.

У діючому репертуарі театрів України далі можна зауважити найбільшу кількість постановок драми-феєрії Лесі Українки *Лісова пісня*. Вона багата можливостями сценічних інтерпретацій, режисерських рішень, акторських імпровізацій.

Спектаклі за цим твором йдуть у 15 театрах: Київському академічному театрі юного глядача на Липках (режисер Віктор Гирич), Київському муніципальному академічному театрі опери і балету для дітей та юнацтва (режисер Микола Мерзлікін), Волинському обласному академічному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка (режисер Віталій Денисенко), Волинському академічному обласному театрі ляльок (режисер Анатолій Поляк), Дніпропетровському академічному українському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка (режисер Лідія Кушкова), Закарпатському академічному обласному театрі ляльок (режисер Олег Жюгжда), Запорізькому обласному театрі ляльок (режисер Олександр Кузьмін), Криворізькому театрі музично-пластичних мистецтв „Академія руху” (режисер Олександр Бельський), Львівському академічному театрі імені Леся Курбаса (режисер Андрій Приходько), Миколаївському академічному художньому російському драматичному театрі (режисер Микола Кравченко), Полтавському академічному обласному українському музично-драматичному театрі імені М. В. Гоголя (режисер Владислав Шевченко), Полтавському академічному обласному театрі ляльок (режисер Олександр Іноземцев), Рівненському академічному обласному театрі ляльок (режисер Олександр Іноземцев), Харківському театрі для дітей та юнацтва (режисер Олександр Беляєвський), Чернігівському обласному академічному українському музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка (режисер Віра Тимченко).

<sup>12</sup> На сьогоднішній день нам відомі такі театральні часописи, що виходять в Україні: „Незалежний Театральний Журнал «Коза»”, „Театрознавчий журнал «Просценіум»”, журнал „Кіно-Театр”, журнал „Театральний огляд”, журнал „Театрально-концертний Київ”, журнал „Український театр”. Див. на цю тему статтю: В. Талалай, *Театральна періодика в сучасній Україні: особливості контенту*, [в:] електронний ресурс: <http://www.stattionline.org.ua/journalist/20673-teatralna-periodika-v-suchasnij-ukra%D1%97ni-osoblivosti-kontentu.html>. На жаль, не всі часописи і не всі номери доступні у версії онлайн, крім журналу „Кіно-Театр”.

Театральний критик Володимир Корнійчук у статті про спектакль *Лісова пісня* Київського академічного театру юного глядача на Липках намагається розкрити суть концепції режисера Віктора Гирича. На його думку, головна ідея постановки

полягає в тому, що кожен її персонаж, особливо ж Лукаш і Мавка (у фіналі), а також мати Лукаша Килина й Дядько Лев не так не хочуть, як не можуть зрозуміти-почути одне одного, оскільки кожен із них сповідує свою – небесну, лісову чи земну – філософію, яку тлумачить, по-своєму<sup>13</sup>.

У статті *Польоти Мавки уві сні й наяву* театральний критик Алла Підлужна дала позитивну оцінку зусиллям творчого колективу театру в постановці драми-феєрії Лесі Українки *Лісова пісня*:

Небанальність рішення, щирість і віддача акторів, цілісність задуму та органічність його втілення, яскрава театральна форма змусили зазвучати хрестоматійний сюжет про любов лісової Мавки та сільського парубка Лукаша дивовижно свіжо. Вкотре переконуючи в геніальності написаного Лесею Українкою, творці тьогівського спектаклю довели: поле багатоваріантності прочитання цього твору безмежне<sup>14</sup>.

Драма-феєрія *Лісова пісня* знайшла гідне втілення не лише в драматичних, молодіжних, експериментальних і лялькових театрах, але й у театрах опери і балету.

Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва має в своєму діючому репертуарі літературно-музичну композицію за твором Лесі Українки *Лісова пісня* на музику Михайла Скорульського (режисер-постановник Микола Мерзлікін). Виконавці: Раїса Недашківська та симфонічний оркестр театру (диригент-постановник Олексій Баклан)<sup>15</sup>. Натомість у Національній опері України імені Тараса Шевченка здійснено постановку балету *Лісова пісня* за мотивами однойменної драми-феєрії Лесі Українки (композитор Скорульський, лібрето Наталі Скорульської, балетмейстер Віктор Литвинов)<sup>16</sup>.

На сайті Закарпатського академічного обласного театру ляльок зазначено, що

<sup>13</sup> В. Корнійчук, „Лісова пісня”... у дзеркалах, [в:] електронний ресурс: <http://tuz.kiev.ua/reviews/view/46> (01.04.2017).

<sup>14</sup> А. Підлужна, *Польоти Мавки уві сні й наяву*, [в:] електронний ресурс: <http://tuz.kiev.ua/reviews/view/47> (01.04.2017).

<sup>15</sup> Див. електронний ресурс: <http://www.musictheatre.kiev.ua/ua/performance/82> (01.04.2017).

<sup>16</sup> Див. електронний ресурс: <http://www.opera.com.ua/performance/lisova-pisnya> (01.04.2017).

*Лісова пісня* у виконанні закарпатських лялькарів звучить як поема екстазу. Саме тут розгортається дія, навіть дійство, магнетичне, захоплююче і попри широку відомість твору Лесі Українки – непередбачуване. Зовсім по-новому, без хрестоматійної театральщини звучить текст геніального твору<sup>17</sup>.

З лаконічної характеристики вистави *Лісова пісня* Запорізького обласного театру ляльок довідуємося, що постановка

сприймається як єдина художня цілісність авторського ансамблю. Пластичне рішення вистави побудоване на звичаях, традиціях та обрядах українського народу. Вистава – переможець номінацій „За крашу сценографію”, „Краша лялька” (Лялька Мавка), „За крашу жіночу роль другого плану” (Амелія Контрерас-Діденко – роль Матері) Всеукраїнського фестивалю театрів ляльок „Лялькова веселка”<sup>18</sup>.

У Львівському академічному театрі імені Леся Курбаса постановка *Лісової пісні* дає „можливість [...] «прочитати» Лесю Українку не по «горизонталі» (як казочку), а по «вертикалі»... Як трагічну історію про тотальну деградацію – природи, людини, ідеї, окремої країни”. Вистава Андрія Приходька – це „трагікомічний схлип над запраним ганчір’ям, запорошеним снігом, крізь який ледь-ледь прозирає... візеруночок вишиванки”<sup>19</sup>.

Для Миколи Кравченка, художнього керівника Миколаївського академічного художнього російського драматичного театру, режисера-постановника *Лісової пісні* важливою була не тільки поезія драми, але й глибина проблеми відносин людини і природи, людини як частини цієї природи.

Тобто, як людина маніпулює довкіллям і що додає, а що забирає. У творі існує дуже глибока думка і, швидше за все, навіть нами в спектаклі не дочитана, там є ще над чим подумати,

– наголошує в інтерв’ю режисер<sup>20</sup>. Кравченко вважає, що в *Лісовій пісні* Леся Українка передала національну поетичну традицію страж-

<sup>17</sup> Див. електронний ресурс: <http://bavka.com/all/72-lsova-psnya.html#sel=1:1,27:1> (01.04.2017).

<sup>18</sup> Без автора, *Леся Українка*, [в:] електронний ресурс: <http://ua.convdocs.org/docs/index-58599.html> (01.04.2017).

<sup>19</sup> Див. електронний ресурс: <http://www.kurbas.lviv.ua/vistavi/lisova-pisnya/> (01.04.2017).

<sup>20</sup> Н. Машкин, *Слышать, чувствовать, сострадать и петь: к 140-летию со дня рождения Леси Украинки. К 100-летию драмы-феерии „Лесная песня”*: беседа с директором театра Н. А. Кравченко, „Рідне Прибужжя” 2011, № 21 (24 февр.), [в:] електронний ресурс: <http://www.rp.mk.ua/2011/02/slyshat-chuvstvovat-sostradat-i-pet/> (01.04.2017).

дання і туги, створила Шекспірівський конфлікт, внаслідок якого Лукаш у підсумку ставить питання: „Чи треба жити?“<sup>21</sup>.

Вистава *Лісова пісня* Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені М. В. Гоголя

осучаснена, видовищна, динамічна, [...] насичена дивовижною енергетикою музики та хореографії (змішання національних та сучасних танцювальних стилів), в оригінальному сценічному оформленні, захоплює глядача з першої і до останньої хвилини дійства<sup>22</sup>.

На сайті театру розміщено кілька відгуків про постановку:

1) Вистава відзначена дипломами Всеукраїнського фестивалю театрального мистецтва „Вересневі самоцвіти“ (м. Кіровоград, 2007 р.), Міжнародного свята літератури і мистецтва „Лесині джерела“ (м. Новоград-Волинський, 2009 р.), стала лауреатом VII Міжнародного театрального фестивалю „Класика сьогодні“, володарем призів у номінаціях: „За кращу режисуру“ та „За кращу жіночу роль“ (Мавка) у виконанні Тетяни Любченко, „Глядацькі симпатії“ (м. Дніпродзержинськ, 2008 р.);

2) Полтавські творці „Лісової пісні“ не шокували публіку епатажними знахідками, навпаки — делікатно й тонко, залишаючись у межах пристойності, змогли донести еротизм та езотеричну філософію драми-феєрії, класичного зразка українського літературного модерну. Вистава стильна і свідчить про самодостатність й індивідуальну неповторність сучасного українського театру;

3) Сценографія лаконічна, але образна і ємна [...]. Для глибокої філософської розмови з глядачем режисер обирає форму пластики, музики, світла, кольору, гумору, збудження еротичного відчуття... Філософські думки сприймаються глядачем легко і радісно, як перший поцілунок<sup>23</sup>.

У традиційному ключі створено спектакль *Лісова пісня* у Харківському театрі для дітей та юнацтва. В короткому описі постановки зазначено, що

на першому плані виведено не тільки драматичну лінію кохання, але й трагічну тему взаємовідносин людини з природою. Розмірковуючи над духовними проблемами людства, режисер формулює головну ідею вистави: тільки мудра природа — невичерпне джерело духовності, натхнення і кохання. Нещасний той, хто цього не розуміє!<sup>24</sup>

Традиційно інтерпретується *Лісова пісня* також і в постановці Чернігівського обласного академічного українського музично-дра-

<sup>21</sup> Там само.

<sup>22</sup> Див. електронний ресурс: <http://www.teatr-gogolya.pl.ua/repertuar/dijuchij-repertuar/29-dramatichni-vistavi/19-lisova-pisnja> (01.04.2017).

<sup>23</sup> Там само.

<sup>24</sup> Див. електронний ресурс: <http://tyz.kharkov.ua/?p=179> (01.04.2017).

матичного театру імені Тараса Шевченка. В короткому описі до спектаклю твір Лесі Українки характеризується як

драматична поема про справжнє і щире кохання, вічний гімн найсвітлішим почуттям. Казкове поєднання містичних лісових жителів та звичайного сільського люду, де безпосередність, чистота та вічність протистоять людським законам та буденності, клопотам та безпорадності. Фольклорні образи і народні мотиви геніальної української письменниці наче заворожують, повертаючи глядача до глибинних джерел духовної спадщини<sup>25</sup>.

Театральний критик Алла Підлужна, оцінюючи спектакль *Лесина пісня* у постановці Криворізького академічного театру музично-пластичних мистецтв „Академія руху“, підкреслила, що особливості жанру драми-феєрії, які

припускають вже у своїй основі моменти узагальнення, допомогли театрові „Академія руху“ чітко окреслити в пластичній драмі за феєрією *Лісова пісня* мотиви філософських пошуків Лесі Українки. Режисер спектаклю, він же автор і сценограф Олександр Бельський, виразною пластичною мовою, насиченою асоціаціями й підтекстами, втілює на сцені тему призначення творця, тему вибору, тему розплати за зраду власного внутрішнього світу та руйнацію гармонії. Усі ці теми багатогранними пластичними партіями звучать „крещендо“ в образах Мавки (Ганна Хілобок), Лукаша (Сергій Вольський) і Хлопчика (Євген Павлов)<sup>26</sup>.

Драма-феєрія *Лісова пісня* стала також об'єктом мистецького зацікавлення польського театру зі Старгарду „Крива Сцена“ (режисер Тетяна Маліновська-Тишкевіч)<sup>27</sup>.

Драма *Руфін і Прісцилла* – п'єса Лесі Українки, до якої театри звертаються не дуже часто. На думку театрального критика Алли Підлужної, „драма бідна на дію й більше наближена до розряду так званих «драм для читання»“<sup>28</sup>. Кінокритик Роксоляна Свято так само вважає, що *Руфін і Прісцилла* – одна з найскладніших для сценічного втілення драм Лесі Українки. Складність полягає в тому, що драма „глибоко занурена в не дуже пізнаваний для сучасного глядача контекст (Давній Рим, II ст. н.е.)“, а також у тому, що

<sup>25</sup> Див. електронний ресурс: <http://teatr.cn.ua/performances/velika-stsena/154-lisova-pisnya.html> (01.04.2017).

<sup>26</sup> А. Підлужна, „*Лєся Українка й театр*“ без розмежування тисячоліть, [в:] електронний ресурс: [http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya\\_ukrayinka\\_y\\_teatr\\_bez\\_rozmezhuвання\\_tisyacholit.html](http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya_ukrayinka_y_teatr_bez_rozmezhuвання_tisyacholit.html) (01.04.2017).

<sup>27</sup> Без автора, *Bajkowa „Pieśń leśna” w SCK*, [в:] електронний ресурс: <http://www.stargardzka.pl/aktualnosci/1099-bajkowa-pie-lenaq-w-sck.html> (12.10. 2017).

<sup>28</sup> А. Підлужна, „*Лєся Українка й театр*“..., зазнач. джерело, [в:] електронний ресурс: [http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya\\_ukrayinka\\_y\\_teatr\\_bez\\_rozmezhuвання\\_tisyacholit.html](http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya_ukrayinka_y_teatr_bez_rozmezhuвання_tisyacholit.html) (01.04.2017).



драма апелює до багатьох історичних фактів, сповнена численних культурних алюзій — від історії римської архітектури до текстів філософів чи біографій римських цезарів (не кажучи про історію християнства та диспути щодо головних християнських постулатів)<sup>29</sup>.

Аналізуючи виставу Дніпропетровського молодіжного театру „Віримо!“ *Руфін і Прісцилла*, Свято підкреслює, що

загальна концепція постановки близька до умовної історичної реконструкції [...], натомість у проблематиці, як здається, на передній план у Володимира Петренка виходить вже не історична, а радше позачасова доля християнства як релігії, що вчить смиренню, любові до ближнього та всепрощенню<sup>30</sup>.

Кінокритик наголошує також, що

попри „розмовний“ характер вистави (більшість діалогів і полілогів — це історичні, політичні та філософсько-релігійні дискусії між персонажами, не проста для сприймання на слух ритмізована мова), режисерові вдалося зробити виставу доволі динамічною й цілісною, виокремивши з-поміж багатьох проблемних площин твору Лесі Українки декілька, що зосереджують на собі головну увагу глядачів (це насамперед лінія стосунків Руфіна і Прісцилли, а також Руфіна та його друга Люція, під впливом якого перший змінює своє уявлення про християн і врешті змінює і своє ставлення до світу)<sup>31</sup>.

Аналізуючи постановку драми *Руфін і Прісцилла*, Піддужна стверджує, що

драму стосунків чоловіка та дружини, християнки Прісцилли й язичника Руфіна, режисер Володимир Петренко вирішує як непримиренне зіткнення двох світоглядів, сила яких перевіряється глибиною почуттів. Передбачаючи асоціації з сьогоденням, режисер закладає в образи величезну внутрішню напругу, контрастну до зовнішнього спокою. Двоїстість характерів, внутрішня боротьба, наявність паралелей роблять образи об'ємними й переконливими<sup>32</sup>.

Сценографія спектаклю (Марія Ткаченко), на думку Піддужної, „символізує хаос і крах зовнішнього світу, підкреслює руйнацію гармонії та краси людських душ“<sup>33</sup>. У підсумку театральний критик наголошує:

<sup>29</sup> Р. Свято, *Театр, що вірить*, „Кіно-Театр“ 2013, № 2, [в:] електронний ресурс: [http://ktm.ukma.edu.ua/show\\_content.php?id=1463](http://ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1463) (01.04.2017).

<sup>30</sup> Там само.

<sup>31</sup> Там само.

<sup>32</sup> А. Піддужна, „*Леся Українка й театр*“ ..., зазнач. джерело, [в:] електронний ресурс: [http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya\\_ukrayinka\\_y\\_teatr\\_bez\\_rozmezhuвання\\_tisyacholit.html](http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya_ukrayinka_y_teatr_bez_rozmezhuвання_tisyacholit.html) (01.04.2017).

<sup>33</sup> Там само.

Вихід із нерозв'язного конфлікту між християнами та язичниками [...] Леся Українка, хоч як це дивно, підказує сама вустами одного з героїв. Справді, слід прислухатися до її поради й на місці пам'ятників колишнім ідолам посадити дерева, і тоді виникне чудовий сад<sup>34</sup>.

Кінокритик Свято високо оцінила акторські роботи Олени Манжалей (у ролі Прісцилли), Олексія Хільського (виконавець ролі Кнея Люція) та Максима Ряпулова (зіграв роль Аеція Панси), які

майстерно, на півтонах, без надмірної патетики й зайвого драматизму зуміли створити на сцені психологічно нюансованих і справді складних персонажів<sup>35</sup>.

Володимир Петренко, режисер, засновник Дніпропетровського молодіжного театру „Віримо!“ вважає Лесю Українку інтелектуальним драматургом, тексти якої потребують осмислення. Так, спектакль *Руфін і Прісцилла* — це „зроблена“ вистава, а не перенесений на сцену текст Лесі Українки (ця драма після тривалої перерви повернулася на сцену театру в 2012 році<sup>36</sup>). Режисер кардинально змінив п'яту дію. Він, з позиції сьогодення, по-своєму потрактував „ті моменти, що пов'язані з авторським баченням християнства“. Йому

цікаво було виправдати всіх героїв вистави, щоб їхні позиції — від апологетично-християнської до, умовно кажучи, антихристиянської — виглядали абсолютно переконливими<sup>37</sup>.

У репертуарі Чернігівського обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка з 1 березня 2015 року знайшла місце драматична поема Лесі Українки *Одержима*. Для постановочної групи (режисер Олександр Лаптії) цей твір і сьогодні актуальний своєю проблематикою, хоч був написаний 115 років тому: любов до людей чи любов до людини? Кохання чи обов'язок? Яка ціна жертвності? У виставі використовуються фотокартини Макса Духанова з циклу „Парадигма“<sup>38</sup>.

<sup>34</sup> Там само.

<sup>35</sup> Р. Свято, *Театр, що вірить*, „Кіно-Театр“ 2013, № 2, [в:] електронний ресурс: [http://ktm.ukma.edu.ua/show\\_content.php?id=1463](http://ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1463) (01.04.2017).

<sup>36</sup> У статті Свято зазначається, що вистава *Руфін і Прісцилла* у 2001 р. здобула три нагороди на українському фестивалі „Січеславна“ (за сценографію, режисуру та як найкраща вистава). Натомість

на українському фестивалі „Леся Українка і театр на зламі тисячоліть“, крім сценографії та роботи режисера, було відзначено також виконавицю ролі Прісцилли — Олену Манжалей.

<sup>37</sup> В. Петренко, *„Наш театр — це театр-дім. Такий, яким він має бути“*. Розмову веде Р. Свято, „Кіно-Театр“ 2013, № 2, [в:] електронний ресурс: [http://ktm.ukma.edu.ua/show\\_content.php?id=1464](http://ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1464) (01.04.2017).

<sup>38</sup> Див. електронний ресурс: <http://teatr.cn.ua/performances/kvadrumsena/33-oderzhima.html> (01.04.2017).

Цікавою подією в театральному житті Львова стало перформативне дійство за мотивами поеми *Одержима*. Воно присвячене 145-річчю видатної української письменниці Лесі Українки. Це дійство пройшло у Львівському драматичному театрі імені Лесі Українки. Режисером вистави став відомий драматург Павло Ар'є.

Глядачам запропоновано не класичну виставу, а дійство, формат якого організатори визначили як „сторітелінг”. Суть „сторітелінгу” полягає в тому, що дійство „передбачає не гру виключно в образах п'єси, а відсторонення від цих образів, дещо віддалену форму брехтівських зонгів”<sup>39</sup>. Сторітелінг – інтерактивна, експериментальна робота з класичними текстами.

У перформансі зіграли професійні актори, які також залучали до участі глядачів. Вистава не була прив'язана до сцени і відбувалася в різних частинах театру. Такий формат вперше використовувався в Театрі Лесі Українки, а також у практиці акторів і режисера Ар'є. Захід проводила Перша сцена сучасної драматургії „Драма.UA” спільно з Львівським драматичним театром імені Лесі Українки<sup>40</sup>.

У Дніпропетровському академічному українському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка 145-річному ювілею від дня народження Лесі Українки присвятили моноспектакль за драматичною поемою *В катакомбах*. У ньому грає тільки один актор – Вілен Головка, який втілює усі 13 образів героїв драми. Він і режисер, і сценарист, і композитор. Після прочитання поеми *В катакомбах* Головка розчулився. Мабуть, одним із поштовхів до роботи над моноспектаклем була завжди актуальна проблема брехні і боротьби з нею, до чого закликала Леся Українка<sup>41</sup>.

У діючому репертуарі Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької є два спектаклі за творами Лесі Українки – *Блакитна троянда* (режисер Федір Стригун) і *Бояриня* (режисер Григорій Шумейко).

Сценічне втілення драматичної поеми Лесі Українки *На полі крові* здійснено в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка ще в 2009 році. Автором ідеї є режисер Юрій Розстальний. В анотації до спектаклю, який є в діючому репертуарі, читаємо:

<sup>39</sup> Без автора, *У Львові поставили неформатну „Одержиму”*, [в:] електронний ресурс: <http://litgazeta.com.ua/news/u-lvovi-postavyly-neformatnu-oderzhymu/> (01.04.2017).

<sup>40</sup> Там само.

<sup>41</sup> Без автора, *У театрі Шевченка спектакль „У катакомбах” присвятили 145-річному ювілею від дня народження Лесі Українки*, [в:] електронний ресурс: <http://dp1.info/ua/v-teatre-shevchenko-spektakl-v-katakombah-posvyatili-145-letnemu-yubileyu-so-dnya-rozhdeniya-lesi-ukrainki.html> (01.04.2017).

За час, що минув, вистава з успіхом побувала на численних міжнародних фестивалях, гастрольних турне в містах України, Мюнхені, Парижі. В центрі оповіді легенда про Юду, котрий долає шлях від любові до Ісуса та беззастережної віри в його вчення до розчарування, за яким зрада. [...] Автор, а разом з нею і режисер-постановник Юрій Розстальний, славнозвісний міф переводять у реальну історію людини, яка довічно приречена на самотність, як розплату за злочин, якому немає виправдання<sup>42</sup>.

Сучасний український експериментальний театр „Творча майстерня «Театр у кошику»” має у своєму репертуарі дві постановки за драматичними творами Лесі Українки (режисер Ірина Волицька): моновиставу *На полі крові* (прем'єра 2001 р.) та спектакль *Одержима* (прем'єра 2002 р.). В анотації до вистави *На полі крові* зазначено, що Леся Українка спиралася на апокрифічну версію, згідно з якою,

Юда, продавши Христа, не повісився, а купив за отримані гроші клапот безплідної землі біля Єрусалима. На цій території Леся Українка моделює зустріч двох дійових осіб: Юди і Прочанина, підносячи її до рівня морально-етичної дискусії. У моновиставі Прочанин з'являється Юді як внутрішній голос сумління і докору. На тлі самоаналізу своєрідного „анти-Євангелія” від Юди досліджується анатомія зради, трагедія людини, нездатної піднятися до висот духу. До якого б самозахисту не вдавався Юда – виправдати зраду неможливо. Страшне, як і самогубство – руйнація і розпад особистості<sup>43</sup>.

Діючий репертуар Волинського академічного обласного театру ляльок збагачений постановкою драми Лесі Українки *Камінний господар* (польський режисер Веслав Рудзький). В афіші спектаклю на сторінці театру дано лаконічну оцінку роботі режисера європейського рівня, який „з ракурсу власного бачення, зумів по-новому, нешаблонно прочитати глибокий твір Лесі Українки, використовуючи при цьому живий план та елементи анімації”<sup>44</sup>.

Режисер Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки Михайло Резнікович здійснив постановку драми Лесі Українки *Камінний господар* (в афіші на першому місці стоїть назва *У полоні пристрастей*) ще в 2002 році, але вона по сьогоднішній день не сходить з підмостків театру і вважається його візитною карткою. В одному з інтерв'ю режисер-постановник, даючи характеристику виставі, підкреслив, що вона

<sup>42</sup> Див. електронний ресурс: <http://ft.org.ua/ukr/spectacle/54?bt=1038> (01.04.2017).

<sup>43</sup> Див. електронний ресурс: [http://tuk.lviv.ua/?page\\_id=43](http://tuk.lviv.ua/?page_id=43) (01.04.2017).

<sup>44</sup> Див. електронний ресурс: <https://www.volynpuppet.com>; В. Ваколюк, *Новий вимір Лесі Українки або польський режисер у Луцьку готує „Камінного господаря”*, [в:] електронний ресурс: <http://monitor-press.com/ua/49-artist/9-muz/871-l-r.html> (01.04.2017).

полягає у зіставленні двох думок. Переконав Донни Анни в тому, що „без влади немає свободи”, й віри Дон Жуана в те, що „вільний той, хто знехтуваний суспільством”. На цьому зіставленні побудовано виставу, весь її видовищний ряд. І [...] перемогу в поєдинку одержує жінка... Але з приходом більш юного Дон Жуана-Авдеєнка один з акцентів вистави став яскравіший: контраст мертвого, абсолютно моторошного суспільства та живої людини. Людини, яка бореться, тріпоче, намагається щось змінити... але суспільство рано чи пізно ставить її на місце. Мені здається, це робить виставу об’ємною та живою. Я дуже радий, що „Камінний господар” у нас в репертуарі, що це постановка не для „галочки”, а дійсно візитка театру<sup>45</sup>.

Микола Жулинський, відомий український літературознавець, побувавши на виставі *У полоні пристрастей* (*Камінний господар*) ствердив, що

театр уловив найголовніше: Леся Українка в усіх своїх драматичних поемах, перш за все, генерує нові ідеї. Для неї важливі певні етичні категорії, морально-філософські проблеми, які вона намагається втілити „через” драматичних героїв. Щоб вони ожили, набули персоніфікованої очевидності. *Камінний господар* – драма боротьби честі та родинного обов’язку, зради і кохання. Найголовніше у виставі – це постійна внутрішня боротьба Донни Анни між коханням, якого вона жадає і якого вона не може досягти через ті обмеження, які існують в „її світі”<sup>46</sup>.

Київський класичний художній альтернативний театр також заглибився у поетичний світ Лесі Українки, здійснюючи постановку драматичної поеми *Йоганна, жінка Хусова* (режисер Катаріна Сінчілло). В короткій анотації спектаклю сказано, що постановка цієї п’єси

просякнута духом шекспірівського театру. Реальність миттєвості існування і метафізична сутність того, що відбувається, складають атмосферу цього спектаклю. Висока комедія органічно переплітається з дзвінкою нотою трагедії буття героїв. І незважаючи на те, що події, які описала Леся Українка, відбувалися тисячі років тому, пізнаваність ситуацій і поведінки персонажів дає повне відчуття того, що вся ця історія розгортається сьогодні. Таємниця відносин між чоловіком і жінкою, ниці плотські пристрасті і бажання піднесеного кохання, прив’язаність до матеріального і політ душі, прагнення до влади і усвідомлення істинної свободи покладені в основу цієї постановки.

<sup>45</sup> О. Александрова, *Євген Авдеєнко опинився „У полоні пристрастей”*, „День” 2014, № 213, [в:] електронний ресурс: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/ievgen-avdieienko-opinivysya-u-poloni-pristrastey>; Див. також електронний ресурс: [http://www.rusdram.com.ua/ukr/plays/v\\_plenu\\_strastey\\_kamenny\\_vlastelin](http://www.rusdram.com.ua/ukr/plays/v_plenu_strastey_kamenny_vlastelin) (01.04. 2017).

<sup>46</sup> Т. Полішук, *Обов’язок і кохання*, „День” 2012, № 193, [в:] електронний ресурс: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/obov'yazok-i-kohannya> (01.04. 2017).

Про те, як всі ми стаємо заручниками і бранцями своїх бажань, про віру, про любов цей спектакль<sup>47</sup>.

Крім драматичних творів, режисери здійснюють також постановки за мотивами прози Лесі Українки, листів письменниці. У Волинському обласному академічному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка в активному репертуарі є спектакль за мотивами казки Лесі Українки *Біда навчить*. П'єсу написав Богдан Стельмах, а постановку здійснив режисер Анатолій Мельничук<sup>48</sup>. У Хмельницькому академічному обласному театрі ляльок поставлено спектакль *Лесині листи* за мотивами дитячих листів Лесі Українки. У цій поетичній фантазії роль виконує актриса Лідія Корницька (на сайті театру не вказано режисера вистави)<sup>49</sup>.

До творчості Лесі Українки звертаються не тільки професійні театри (драматичні, експериментальні, лялькові, опери й балету), але й аматорські. Так, молодіжний аматорський театр „Anastasis” представив на суд глядачів виставу *Без надії сподіваюсь*, до якої увійшли такі прозові твори української письменниці, як *Метелик*, „*Місто смутку*”, *Голосні струни*, *Над морем*, *Сліпець*, *Розмова*. Театралізацію цих творів „Anastasis” присвятив 145-річчю від дня народження поетеси. У невеличкій статті *Мала проза Лесі Українки на полтавській сцені* Крістіна Брігіда наголошує, що „артисти по-новому змушують глядачів поглянути на творчість Лесі Українки. Видатну поетесу розкривають як авторку психологічних, філософських прозових творів — новел, оповідань, есе”. Авторка статті підкреслює, що „своїм глядачам актори пропонують замислитися над тим, хто ми є в цьому світі: ті, хто дають надію, чи ті, хто дарують сподівання”<sup>50</sup>.

На завершення нашого огляду театральних постановок творів Лесі Українки, створених у 2012–2016 роках, а також вистав, поставлених раніше, але які знаходяться в діючому репертуарі театру по сьогоднішній день, хочемо звернути увагу на два творчі підходи до *Лісової пісні* — українських митців анімації та американських творців відеоігор.

<sup>47</sup> Див. електронний ресурс: <http://teatrkhvat.kiev.ua/repertuar/joganna-zhinkahusova.html> (01.04.2017).

<sup>48</sup> Див. електронний ресурс: <http://www.teatr.volyn.ua/performance/10> (01.04.2017).

<sup>49</sup> Див. електронний ресурс: <http://ua.dyven.org/lesuni-lustu/> (01.04.2017).

<sup>50</sup> К. Брігіда, *Мала проза Лесі Українки на полтавській сцені*, [в:] електронний ресурс: <http://misto-tv.poltava.ua/news/novini/mala-proza-lesi-ukrayinki-na-poltavskiy-stseni.html> (01.04.2017).

Компанії FILM.UA і Animagrad розпочали в 2015 р. роботу над першим повнометражним мультфільмом *Мавка. Лісова пісня*, який є сучасною адаптацією класичного твору української літератури та древніх слов'янських міфів. Відомий сюжет Лесі Українки адаптовано для сучасної аудиторії у форматі фентезі, з гумором та пригодницькими елементами. В основу візуального ряду мультфільму буде покладено традиційні елементи української візуальної культури — орнаменти, мотиви та символіку вишиванок, писанок, народних розписів тощо. Дизайном костюмів для персонажів займається знана українська дизайнерка Ольга Навроцька (NAVRO), а авторами оригінального саундтреку запрошено гурт „ДахаБраха”. Проект знаходиться на етапі вдосконалення, орієнтовна дата показу — кінець 2018 року<sup>51</sup>.

Американська компанія Colabee Studios, яку створили етнічний українець Дмитро Верьовка та американець Шон Вес<sup>52</sup>, представила відеогру *Forest song*, створену за мотивами драми Лесі Українки *Лісова пісня*. У цій грі юзер стає селянином, що переживає надзвичайну зустріч з Лісовим Духом. Це відкриває гравцю зовсім інший світ, де зіткнулися надприродні сили лісу та люди. Аби повністю відтворити культурні особливості *Лісової пісні*, розробники гри побували на Волині, де народилася та проживала Леся Українка. За їхньою розповіддю,

місією візиту було поглибити розуміння минулого, теперішнього та майбутнього людей, які проживають у цьому регіоні, а також провести зустрічі з експертами культури та пізнати цю традиційну культуру з перших вуст. Деталі, які вдалося зібрати під час подорожі, увійшли до гри<sup>53</sup>.

Таким чином, аналіз доступних в інтернеті матеріалів із української театральної преси, а також сайтів українських театрів за 2012–2016 роки дозволяє зробити висновок, що в діючому репертуарі театрів (драматичних, експериментальних, опери й балету, лялькових, аматорських) драматургія Лесі Українки є в полі зацікавлення режисерів, які здійснюють як модерний, так і традиційний підхід до її сценічного втілення. 145-річчю від дня народження Лесі Укра-

<sup>51</sup> Без автора, *Повнометражні анімаційні проекти студії „Анімаград” стали переможцями пітчінгу Держкіно*, [в:] електронний ресурс: <http://film.ua/uk/news/1570> (01.04.2017).

<sup>52</sup> Без автора, *„Forest song”. Драма-феєрія Лесі Українки стане відеогрою*, [в:] електронний ресурс: <http://life.pravda.com.ua/society/2016/04/21/211378/> (01.04.2017).

<sup>53</sup> Без автора, *У США створили гру за мотивами „Лісової пісні” Лесі Українки*, [в:] електронний ресурс: <http://tva.ua/show/news?id=658727> (01.04.2017).

їнки було присвячене перформативне дійство за мотивами поеми *Одержима*, яке пройшло у Львівському драматичному театрі імені Лесі Українки. Постановку *Одержимої* здійснив також (у 2015 р.) Чернігівський обласний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка. Репертуар сучасного експериментального театру „Творча майстерня «Театр у кошику»” також збагачений спектаклем *Одержима* (прем'єра відбулася ще в 2002 р.). Крім цього „Театр у кошику” здійснив постановку моновистави за драматичною поемою *На полі крові* (прем'єра у 2001 р.). Цей твір знайшов також сценічне втілення на підмостках Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка (в 2009 р.). Постановка драматичної поеми *В катакомбах* стала творчим здобутком митців Дніпропетровського академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка. Моноспектакль було присвячено 145 річниці від дня народження Лесі Українки. У Дніпропетровському молодіжному театрі „Віримо!” здійснено постановку драми *Руфін і Прісцилла*. На сцені Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької йдуть два спектаклі за творами Лесі Українки — *Блакитна троянда* і *Бояриня*. Київський класичний художній альтернативний театр здійснив постановку маловідомої драматичної поеми *Йоганна, жінка Хусова*. Драма *Камінний господар* ще в 2002 р. знайшла втілення у стінах Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки, а також на сцені Волинського академічного обласного театру ляльок.

Однак найчастіше зустрічаються постановки драми-феєрії *Лісова пісня* (загалом 15 вистав). Ці спектаклі характеризуються різноманітністю сценічних інтерпретацій, режисерських рішень і акторських імпровізацій<sup>54</sup>. За кількістю постановок драматична поема *Одержима* займає друге місце в діючому репертуарі театрів (три вистави), далі йдуть постановки драми *Камінний господар* і драматичної поеми *На полі крові* (по дві вистави), а постановки драматичних творів Лесі Українки *Блакитна троянда*, *Бояриня*, *В катакомбах*, *Йоганна, жінка Хусова*, *Руфін і Прісцилла* здійснено тільки по одному разу. Крім драматичних творів, режисерів приваблює також проза й листи Лесі Українки.

<sup>54</sup> Цікавим є факт, що митці-мультиплікатори і творці відеоігор також перебувають у полоні захоплення *Лісовою піснею* Лесі Українки, створюючи відповідно мультфільм *Мавка. Лісова пісня* та відеогру *Forest song*.



## Бібліографія

## КНИЖКИ:

- Бичко А., *Леся Українка: світоглядно-філософський погляд*, Київ 2000.
- Скупейко Л., *Апологія особистості (статті про Лесю Українку)*, Київ 2015.
- Українка Леся, *Зібрання творів у 12 томах*, т. 11: *Листи (1898–1902)*, Київ 1978.
- Українка Леся, *Зібрання творів у 12 томах*, т. 12: *Листи (1903–1913)*, Київ 1979.
- Чорній С., *Український театр і драматургія*, Український Вільний Університет, Мюнхен-Нью-Йорк 1980.

## Статті з часописів:

- Поліщук Я., *Драма взаємин письменника і читача (стереотипи реценції та естетика Лесі Українки)*, „Українська мова та література. Додаток” 1999, № 15–16.
- Полякова Ю., *Поетичний театр Лесі Українки: проблема сценічності*, „Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Філологія” 2013, № 1080, вип. 69.
- Пушак Л., *Драматургія Лесі Українки на сцені українських театрів за 20 років незалежності держави (за матеріалами театральної преси)*, „Roczniki Humanistyczne” 2012, t. LX, z. 7: *Słowianoznawstwo*.

## Статті з онлайн-видань:

- Александрова О., *Євген Авдеєнко опинився „У полоні пристрастей”*, „День” 2014, № 213, [в:] електронний ресурс: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/ievgen-avdieienko-opinivsia-u-poloni-pristrastej> (01.04.2017).
- Без автора, *„Forest song”. Драма-феєрія Лесі Українки стане відеогрою*, [в:] електронний ресурс: <http://life.pravda.com.ua/society/2016/04/21/211378/> (01.04.2017).
- Без автора, *Вайкова „Pieśń leśna” w SCK*, [в:] електронний ресурс: <http://www.stargardzka.pl/aktualnosci/1099-bajkowa-pie-lenaq-w-sck.html> (01.04.2017).
- Без автора, *Леся Українка*, [в:] електронний ресурс: <http://ua.convdocs.org/docs/index-58599.html> (01.04.2017).
- Без автора, *Повнометражні анімаційні проекти студії „Анімаград” стали переможцями пітчінгу Держкіно*, [в:] електронний ресурс: <http://film.ua/uk/news/1570> (01.04.2017).
- Без автора, *У Львові поставили неформатну „Одержиму”*, [в:] електронний ресурс: <http://litgazeta.com.ua/news/u-lvovi-postavyly-neformatnu-oderzhymu/> (01.04.2017).
- Без автора, *У США створили гру за мотивами „Лісової пісні” Лесі Українки*, [в:] електронний ресурс: <http://tva.ua/show/news?id=658727> (01.04.2017).
- Без автора, *У театрі Шевченка спектакль „У катакомбах” присвятили 145-річному ювілею від дня народження Лесі Українки*, [в:] електронний ресурс: [https://dp1.info/ua/v\\_teatre\\_shevchenko\\_spektakl\\_v\\_katakombah\\_posvyatili\\_145-letnemu\\_yubileyu\\_so\\_dnya\\_rozhdeniya\\_lesi\\_ukrainki.html](https://dp1.info/ua/v_teatre_shevchenko_spektakl_v_katakombah_posvyatili_145-letnemu_yubileyu_so_dnya_rozhdeniya_lesi_ukrainki.html) (01.04.2017).
- Брігіда К., *Мала проза Лесі Українки на полтавській сцені*, [в:] електронний ресурс: <http://misto-tv.poltava.ua/news/novini/mala-proza-lesi-ukrayinki-na-poltavskiy-stseni.html> (01.04.2017).

- Ваколюк В., *Новий вимір Лесі Українки, або польський режисер у Луцьку готує „Камінного господаря”*, [в:] електронний ресурс: <http://monitor-press.com/ua/49-artist/9-muz/871-l-r.html> (01.04.2017).
- Корнійчук В., *„Лісова пісня”... у дзеркалах*, [в:] електронний ресурс: <http://tuz.kiev.ua/reviews/view/46> (01.04.2017).
- Машкин Н., *Слышат, чувствуют, страдают и петь: к 140-летию со дня рождения Леси Украинки. К 100-летию драмы-феерии „Лесная песня”*: бесіда с директором театра Н. А. Кравченко, „Рідне Прибужжя” 2011, № 21 (24 февр.), [в:] електронний ресурс: <http://www.rp.mk.ua/2011/02/slyshat-chuvstvovat-sostradat-i-pet/> (01.04.2017).
- Петренко В., *„Наш театр – це театр-дім. Такий, яким він має бути”*. Розмову веде Р. Свято, „Кіно-Театр” 2013, № 2, [в:] електронний ресурс: [http://ktm.ukma.edu.ua/show\\_content.php?id=1464](http://ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1464) (01.04.2017).
- Підлужна А., *„Лісова Українка й театр” без розмежування тисячоліть*, [в:] електронний ресурс: [http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya\\_ukrayinka\\_y\\_teatr\\_bez\\_rozmezhuвання\\_tisyacholit.html](http://gazeta.dt.ua/CULTURE/lesya_ukrayinka_y_teatr_bez_rozmezhuвання_tisyacholit.html) (01.04.2017).
- Підлужна А., *Польоти Мавки уві сні й наяву*, [в:] електронний ресурс: <http://tuz.kiev.ua/reviews/view/47> (01.04.2017).
- Поліщук Т., *Обов’язок і кохання, „День”* 2012, № 193, [в:] електронний ресурс: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/obovязok-i-kohannya> (01.04.2017).
- Свято Р., *Театр, що вірить, „Кіно-Театр”* 2013, № 2, [в:] електронний ресурс: [http://ktm.ukma.edu.ua/show\\_content.php?id=1463](http://ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1463) (01.04.2017).
- Талалай В., *Театральна періодика в сучасній Україні: особливості контенту*, [в:] електронний ресурс: <http://www.stationline.org.ua/journalist/20673-teatralna-periodika-v-suchasnij-ukra%D1%97ni-osoblivosti-kontentu.html> (01.04.2017).

#### Анотації на спектаклі на сайтах театрів України:

- <http://www.musictheatre.kiev.ua/ua/performance/82>
- <http://www.opera.com.ua/performance/lisova-pisnya>
- <http://bavka.com/all/72-lsova-psnya.html#sel=1:1,27:1>
- <http://www.kurbas.lviv.ua/vistavi/lisova-pisnya/>
- <http://www.teatr-gogolya.pl.ua/repertuar/dijuchij-repertuar/29-dramatichni-vistavi/19-lisova-pisnja>
- <http://tyz.kharkov.ua/?p=179>
- <http://teatr.cn.ua/performances/velika-stsena/154-lisova-pisnya.html>
- <http://teatr.cn.ua/performances/kvadrum-stsena/333-oderzhima.html>
- <http://ukrdrama.dp.ua/catacombs.html>
- <http://ft.org.ua/ukr/spectacle/54?bt=1038>
- [http://tuk.lviv.ua/?page\\_id=43](http://tuk.lviv.ua/?page_id=43)
- <http://www.volynpuppet.com>
- [http://www.rusdram.com.ua/ukr/plays/v\\_plenu\\_strastey\\_kamennyy\\_vlastelin](http://www.rusdram.com.ua/ukr/plays/v_plenu_strastey_kamennyy_vlastelin)
- <http://teatrkhath.kiev.ua/repertuar/joganna-zhinka-husova.html>
- <http://www.teatr.volyn.ua/performance/10>
- <http://ua.dyven.org/lesuni-lustu/>